

Krystyna CHAŁAS, Stanisław DZIEKOŃSKI, Witold STARNAWSKI, *Dydaktyka akademicka w uniwersytecie katolickim*. T. 2: *Prawda w kształceniu przyszłych nauczycieli*, Kraków: Wydawnictwo „scriptum”, ss. 280. ISBN: 978-83-66812-30-7. DOI: <https://doi.org/10.18290/rped22142.12>

Interdyscyplinarne dzieło: *Dydaktyka akademicka w uniwersytecie katolickim*, t. 2: *Prawda w kształceniu przyszłych nauczycieli* stanowi wyodrębnioną i znaczącą część cyklu prac na temat założeń i realiów pracy dydaktycznej, podejmowanej w uniwersytecie katolickim (jak również w innych uczelniach deklarujących katolicki profil). Cykl ten został zapoczątkowany opublikowaną wcześniej monografią autorską Krystyny Chałas: *Dydaktyka akademicka w uniwersytecie katolickim*, t. 1: *Dydaktyka zaangażowana – z doświadczeń Katedry Dydaktyki i Edukacji Szkolnej KUL*. Tym razem autorka pierwszego tomu, pracująca jako profesor tytularny w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, zaprosiła do współpracy dwóch twórców, Witolda Starnawskiego i ks. Stanisława Dziekońskiego, z bratniej uczelni katolickiej – Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. I tak – dzięki tym trojgu autorów – reprezentantom trzech dyscyplin wiedzy: filozofii, teologii i pedagogiki, powstał swoisty tryptyk, poświęcony tytułowemu zagadnieniu.

Pierwszą część monografii, zatytułowaną *Prawda w aspekcie filozoficznym i pedagogicznym*, opracował profesor uczelni warszawskiej – filozof i doktor habilitowany nauk społecznych w zakresie pedagogiki – Witold Starnawski. W pierwszym rozdziale tej części Autor zaprezentował *Filozoficzny aspekt prawdy*. Uzyskujemy tu dość pełną perspektywę filozoficznych sposobów ujęcia prawdy – od filozofii klasycznej po postmodernizm oraz prezentację istotnych dla ludzkiego istnienia i działania odniesień do kwestii prawdy – takich jak: zaangażowanie w prawdę, odrzucanie prawdy, kwestionowanie poznawalności prawdy, kwestionowanie szczegółowych własności prawdy, subiektywizm. Należałoby tu stwierdzić, że wszystkie te kwestie (a właściwie głęboka refleksja nad nimi) stanowią fundament dla pedagogicznego myślenia i działania, otwierającego się na potrzebę szukania prawdy w wychowaniu (także prawdy o wychowaniu),

uzasadniającego potrzebę odniesień do niej w procesie wychowawczego wspomagania rozwoju uczestników rzeczywistości wychowawczej.

W drugim rozdziale opracowanym przez W. Starnawskiego, poświęconym *Pedagogicznemu aspektowi prawdy*, autor dotyka kwestii bezpośrednio odnoszących się do dynamiki procesów wychowawczych oraz problemów pojawiających się w ich toku. Zostały tu głęboko przeanalizowane takie zagadnienia jak: „poszukiwanie i posiadanie prawdy”, „rozwój i doskonalenie człowieka w relacji do prawdy”, „nieprawda i kłamstwo”, „tworzenie wspólnoty – społeczny wymiar prawdy”, „prawda a kultura”, „«symfonia prawdy» – pluralizm i tolerancja”, „«użyteczność» prawdy”, „prawda w szkole”. Poruszając powyższe kwestie, Witold Starnawski, odnosi je do osoby wychowanka i dynamiki jego rozwoju, w konkluzjach ukazuje źródłowe znaczenie prawdy w aktach osobowego „spełniania się”. Przed uczestnikiem wychowania prawda bowiem powinna jawić się nie tyle i nie tylko jako wartość, ile jako warunek „ujawniania się wartości jako czegoś rzeczywistego”. Dzięki wzajemnemu przenikaniu wolności i miłości, prawda otwiera człowieka na rozpoznanie wartości i ich aktualizację. Prawda pozwala zatem widzieć wartości nie w kategoriach wymyślonych sztucznie hipostaz, ale realnych bytów, którym nadawany jest kształt w wysiłku działania człowieka – uczestnika wychowania. Treści tego rozdziału są bardzo nośne pedagogicznie, mogą stanowić przedmiot studiów przyszłych wychowawców w ramach takich dziedzin, jak filozofia wychowania czy aksjologia wychowania.

Autorem drugiej części monografii, zatytułowanej – *Kościół katolicki jako podmiot rozeznania prawdy o człowieku i jego wychowaniu* – jest profesor tytularny nauk społecznych, posiadający również habilitację z zakresu nauk teologicznych – ks. prof. Stanisław Dziekoński z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Stanowisko Kościoła Katolickiego w zgłębianiu i ukazywaniu prawdy o człowieku, jako uwarunkowanie proponowanej tu nieredukcyjnej pedagogii, ukierunkowanej na formację osobową, jest głównym przedmiotem prowadzonych przez Autora szczegółowych analiz. W swoim tekście Autor przeprowadza czytelnika przez istotne kwestie nauczania Kościoła Katolickiego jako podmiotu rozeznawania prawdy o człowieku (i jego wychowaniu), osadza ich interpretację w perspektywie antropologii kulturowej, ukazując odniesienia społecznej nauki Kościoła do ogólnego kontekstu społeczno-kulturowego i określonych poglądów filozoficznych. Czytelnik zyskuje tu solidną dawkę rzetelnej wiedzy na temat wkładu Kościoła Katolickiego i jego wybitnych reprezentantów w dzieło poznawania i upowszechniania prawdy w wymiarze antropologicznym i pedagogicznym.

Autorką trzeciej, ostatniej części pracy – *Wartość prawdy w procesie kształcenia akademickiego przyszłych nauczycieli* – jest wspomniana na początku tej recenzji inicjatorka cyklu monografii poświęconych dydaktyce na uniwersytecie katolickim – Krystyna Chałas – profesor nauk społecznych. Jako pedagog, autorka podjęła rozważania przedstawione w trzech rozdziałach, które poświęcone są kolejno: wskazaniu prawdy jako zasadniczej misji uniwersytetu w ogóle, katolickiego – w szczególności, ukazaniu tej misji na tle pozostałych funkcji uczelni, osobie nauczyciela akademickiego jako rzecznikowi prawdy wobec studenta i społeczeństwa, studentowi – przyszłemu nauczycielowi, postępującemu na drodze ku prawdzie oraz relacji nauczyciel akademicki–student jako pewnej, istotnej rzeczywistości wspólnotowej, otwartej (z założenia) na poznawanie prawdy.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym *Prawda w funkcjach uniwersytetu katolickiego* – autorka dostarcza czytelnikowi obszernej i szczegółowej argumentacji przekonującej o potrzebie i zasadności realizowania przez uniwersytet misji poszukiwania prawdy. Szczególnym walorem tej części pracy jest dokonana, pod kątem tytułowego zagadnienia, analiza treści statutów wybranych polskich uniwersytetów (nie tylko katolickich) i innych uczelnianych dokumentów (np. rot ślubowań studentów). Wskazuje ona zasadniczo na obecność kategorii prawdy w tych treściach, ale ujawnia również jej nieobecność w dokumentacji niektórych uczelni, co skłania do głębszego namysłu nad ewentualnymi konsekwencjami porzucenia misji poszukiwania prawdy przez wspólnotę uniwersytecką.

Drugi rozdział – *Nauczyciel akademicki wobec prawdy* – wskazuje tytułową wartość w jej wymiarze personalistycznym (prawda o człowieku/osobie) jako „punkt wyjścia” w relacjach nauczyciela ze studentami, umiejscawia dążenie do prawdy na tle szerszej rozumianego posłannictwa nauczyciela akademickiego, ukazuje wielowymiarowość prawdy (tu: w rozumieniu wielości obszarów jej ujawniania/urzeczywistniania) i wynikające stąd zadania związane z kształceniem uniwersyteckim, a w końcu spełnia funkcję *stricte* praktyczną, wskazując na szczegółowe zadania nauczyciela akademickiego, kształcącego przyszłych nauczycieli, w świetle wartości prawdy.

Trzeci rozdział – *Student (przyszły nauczyciel) wobec prawdy i w drodze do prawdy* – poświęcony został możliwościom i potrzebom osobowego rozwoju potencjalnych pedagogów-praktyków w procesie odkrywania prawdy (w wielu wymiarach: prawdy o sobie, prawdy o otaczającej rzeczywistości, prawdy o przyszłej pracy zawodowej). Treści tego rozdziału mocno akcentują fundamentalną zasadę rozwoju studenta – przyszłego nauczyciela, a jest nią

„integracja prawdy o osobie i prawdy o sobie”. Realizacja tej zasady jest koniecznym warunkiem nawiązywania relacji w pracy wychowawczej, stanowi jej fundament. W związku z tym autorka podkreśla potrzebę kształtowania u studentów kierunków pedagogicznych postawy „zaangażowania w poszukiwanie i odkrywanie prawdy”, wskazuje też na „obszary poszukiwania/poznawania prawdy w przyszłej pracy pedagogicznej”. Te ostatnie są pewną praktyczną wskazówką dla swoistej strukturalizacji namysłu potencjalnego pedagoga-praktyka. W skład tego namysłu wchodziłaby refleksja nad prawdą o tożsamości nauczyciela, o osobie ucznia i jego sytuacji rodzinnej, o „kapitale społeczno-kulturowym szkoły i środowisku przyrodniczym” i niejako kulminująco – o procesie wychowawczo-dydaktycznym

Zwieńczeniem i swoistym podsumowaniem trzech poprzednich rozdziałów stał się rozdział czwarty, zatytułowany *Wspólnota nauczyciel akademicki – student na trajektorii odkrywania, głoszenia prawdy i służby prawdzie*. Jego treści ukazują wspólnotowy wymiar dążenia do prawdy nauczycieli akademickich i studentów, wskazują na obszary i drogi „wspólnego odkrywania prawdy”. Akcentują „służbę prawdzie” jako wspólną powinność uczestników rzeczywistości uniwersyteckiej.

Recenzowana praca jest cennym przykładem analizy podstaw teoretycznych i filozoficznych oraz przyjętych instytucjonalnie założeń pracy uniwersytetu (ze szczególnym uwzględnieniem uniwersytetu katolickiego). W różnych swoich zakresach może stanowić przyczynek do procesu studiowania, zwłaszcza studentów kierunków pedagogicznych, przedmiot namysłu dla nauczycieli akademickich oraz inspirację dla obu tych grup w dynamizowaniu wspólnego działania, ukierunkowanego na poszukiwanie prawdy i czynienie z niej pożytku w praktyce (między innymi wychowawczej).

Dr hab. Lucyna Dziaczkowska, prof. US
Uniwersytet Szczeciński

e-mail: lucyna.dziaczkowska@usz.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6387-8609>